

Миньо

Богдан Сушинський

Щоразу, коли герой цієї похмуро-епохальної
новелетти дивився на своє відображення
у дзеркалі, він нажахано хрестився і молитовно
проказував: "Не людина, а стерво якесь,
гить-тіть-тіть!"

1

... А прокинувся Миньо з почуттям людини, яку на чомусь давно і зловісно ошукано. Довго сидів у ліжку, роззираючись по хаті і намагаючись збагнути, куди щезла дружина, аж поки не пригадав, що сьогодні неділя і що Ірина подалася до райцентру, за тканиною на плаття.

"Плаття їх потрібне, гить-тіть-тіть! – рипнув зубами. – Як мені труна. Аби до гаманця, та з хати, та по крамницях..."

Босоніж вийшов до сіней, відпив із кварти теплої застоюної води і здригнувся, мовби ковтнув отрути. Зазирнув у квартиру, потім довго й підозріливо дивився на скаламутнілу воду у відрі, якої принесено було з криниці, мабуть, ще позавчора вранці, і, зле вилаявшись, виплюнув на долівку згусток слини.

Повернувшись до кімнати, Миньо увімкнув "динаміка" і зупинився перед затусклим люстром. В овалі його, мов у зашморгу, сіріло підпухле неголене обличчя з хижо приплюснутим носом, синіми потрісканими губами і великими, але якимись безколірними, очима..

Завжди, коли Миньо бачив це відображення у люстрі-зашморгу, він ледве стримувався, щоб, як то водиться, не перехреститись та молитовно проказати: "Не людина, а стерво якесь, гить-тіть-тіть!"

"...Наукова апаратура і прилади на борту космічного корабля функціонують нормально. Самопочуття космонавтів хороше", — вловив останні фрази повідомлення, й аж тепер перевів погляд на пошарпаного "динамічка".

Самопочуття, кажеш, хороше? Якби мені таку славу і таку купу грошей, я добре почувався б навіть у пеклі. Е, та це ще й не зараз запустили, — гидливо зморщився він, зрозумівши, що повідомлення в стилі "от Саветскава Інформбюро", було лише вставкою до якоїсь радіоп'єси. – Відлітали ви своє, хлопці, гить-тіть-тіть! Разом зі мною — відлітали! А я, дурінь, ще й позаздрив був.

У сільськогосподарській академії, курси-щаблі якої Миньо так і не здолав, діяв агрокосмічний гурток, у якому купка романтиків переймалася проблемами космічної родини та місячно-марсіанських теплиць. Подейкували, що програму і напрямки діяльності цього гуртка визначали секретні служби, а все, що могло б відкритися його

гуртківцям, негайно було б засекречене.

А ще академією вперто гуляли чутки, що, слідом за командою медиків, цілий гурт яких уже готувався за програмою космічних польотів, повинна бути сформована й команда космонавтів-агрономів, які мали б на орбітальних станціях створювати резерв харчової біомаси, досліджувати поведінку рослин у космосі та займатися виведенням нових, тепер уже космічних, до невагомості та умов космічної станції пристосованих, сортів.

І був час, коли він, студент Мирон Миньківський, навіть усерйоз мріяв потрапити до загону космонавтів. От тільки мрію цю було розвіяно медиками під час першої ж військкоматівської комісії. Коли Миньо несміливо поцікавився у терапевта, чи зміг би він пройти медкомісію, яка відбирає до загону космонавтів, лікар-здоровило розреготався так, що, не чекаючи його вироку, студент вискочив із кабінету.

"До нестройової у військовий час" — ось усе, до чого ми тебе можемо допустити! — прокричав йому з кабінету ескулап. — Ні, ви бачили: з такими аналізами та параметрами йому ще й у космонавти захотілося! Хіба що в "лунатики"!

І як потім Миньо зловтішно молив бога, щоб такої, агрономічної, групи створено... не було! Або щоб ніхто з їхньої академії до загону космонавтів не потрапив! Він, Миньо, цього просто не пережив би. Він завжди готовий був змиритися зі своїм невезінням, але тільки в тому випадку, якщо не пощастить й усім тим, хто поруч із ним; тільки якщо усім навколо так само люто не пощастить!

* * *

...Миньо одягнувся, лінкувато пожував шматок ковбаси, що лишився на пательні з учорашнього дня, і, видобувши з валізки старанно загорнутого у ганчірку бінокля, подався до ріденького занедбаного садка, де, під старою крислатою грушею, порохнявіла потріскана лавка, на якій просиджував кожну погідну неділю.

Вже вийшовши за двері, увімкнув маленького, ще за радянських часів купленого, радіоприймача, який тільки тому й тримався купи, що був старанно обв'язаний ізоляційною стрічкою, і, повісивши його на ремінці через плече, побрів усипаною вишневими кісточками стежиною.

Можливо, саме цей безпардонний вирок медика й підрубав коріння, яке підживлювало його, Миня, віру в щось святе і величне, яке він неминуче мав би здійснити. Саме він, цей убивчий присуд терапевта, розвіяв усю ту ейфорію, в якій Миньо перебував відтоді, як дивом вступив був за колгоспним направленням до сільгоспакадемії.

І це саме на ґрунті космічної зневіри ударився був Мирон у поезію, здружився з літераторами-дисидентами Ігудою, Стратником та Авгурою; пройшов через напівпідпільні зібрання "напівпоетів-напівоунівців", як він їх потім сам називав у покайних зізнаннях, що й досі зберігаються десь в архівах колишнього КДБ; через "кацапські воронки" і допити; через рухівські волення "Ганьба!", і справжню ганьбу "підсадної качки" — спочатку від самого КДБ, а згодом і тих-таки кадебістів, тільки вже перелицьованих під офіцерів Служби безпеки.

Щоправда, кадебісти-покровителі обіцяли, що допоможуть йому поновитися в академії, адже в цьому вузі їм завжди потрібні були свої "стукачі". Хтозна, може, й допомогли б, адже перевірений "стукач" у вузі ніколи не завадить. Але з'ясувалося, що часи змінюються, і вже нікому він не потрібен, і навіть нецікавий, — ні як рухивець-революціонер, ні як громадський інформатор екс-кадебістів.

2

...Тим часом сонце вже вийшло з ріки й побрело до підніжжя гори, що бовваніла на тому боці розлогої долини. Миньо знав, що тепер воно потовчеться там, мов зледачіле теля, а потім довго пнунтиметься до вершини, щоб врешті-решт скотитися з неї у надвечір'я та розчинитися у низьких сірих хмарах. І видавалося це сонце не по-червневому блідим та холодним, мов перед Різдом.

"Ні, справді, що воно за світ такий настав, що в робочу днину пражить, а в неділю – похмуро і вогко, і жити не хочеться, гить-тіть-тіть?!"

Миньо довго мружився на пригасле сонце, приплямкував губами і, важко сопучи, нахилився, щоб дотягтися очима до бінокля. Він увесь час тримав його на рівні грудей, одначе ніколи не підносив до очей, а нахилився і, сопучи так і крекчучи, тягнувся до окулярів, нібито зазирає через шпарину до сусідського двору.

От тільки сусідів у Миня вже давно не було. Стара, вкрай занедбана хата його стояла на розлогій маківці пагорба, що колись давніше звався Дикою Горою, а тепер уже всі звали Миньківкою, бо на ній тільки його, Миньова ж таки, хата й стояла, а село – це така погань, що, як захоче, так тебе і нарече, гить-тіть-тіть!

Бінокль у Миня теж старезний, ще з часів громадянської, із затусклими фіолетовими лінзами, в які добре було дивитись хіба що на затемнене сонце. Однак у погідну днину Миньо примудрявся дивитись крізь них і на своє село, де про існування його, недавно купленого на "барахолці", старезного "струменту" й досі ніхто не здогадувався.

Взагалі-то він міг би й показати його комусь, не раз кортіло похвалитися, але якесь невиразне передчуття примушувало його ховати свій "струмент" при появі будь-кого з односільчан, бо, якщо хтось побачить, то хтозна-що подумає, а подумає, то хтозна-що скаже на селі. Світ тримається на підступності й ошуканстві, бо такий він є – цей проклятий світ, гить-тіть-тіть!

Отож поки що "струмент" був найбільшою Миньовою таємницею і цінністю, тому що надавав йому дивовижної переваги: він село бачив, а село його – ні! Ось звідси, з – під усохлої груші, під віттям якої сидів, мов у курені, він міг оглядати всі Спокути, що трьома вулицями півколом облягали Миньківку; міг зазирати мало не до кожного двору, бачити, як розпивають пляшку під магазином, кохаються у кущах на острівці посеред річки, чи справляють чергове напівжебрацьке весілля у дворі багатодітних Петранів. Але бачити все це, самому залишаючись при цьому невидимим!

Ось і сьогодні гуляли в Городнюків. Син-студент із міста над'їхав. З дівчиною. Над'їхав, то й над'їхав, не весілля ж і не заручини. Але, бач, пошвидше столи — у сад, та по сусідів... "А це ж горілка, це харч, гить-тіть-тіть! – скрушно похитував головою

Миньо, прикидаючи, в яку копійчину обійдеться Городнюкові цей обід. – Перед ким виставляєшся, жеброто?! Завтра ця фіфочка з міста забуде, за чиїм столом сиділа, а ти викладаєшся перед нею, мов на ярмарку!".

Для самого Миня його київські поневіряння, під час яких він підробляв, де тільки міг, і ночував, де вдавалося: в гуртожиткових кімнатах друзів, на дачах і в літніх кухнях, у підвалах і на вокзалі, — закінчилися несподівано: господиня, на обійсті якої, десь на далекій околиці Києва, він, у парі зі ще якимось напівнімим чоловіком, лагодив дах літньої кухні, зжалилася над ним, бездомним, і залишила ночувати в тій-таки кухні.

Вночі ця майже шістдесятилітня жінка прийшла до нього, безцеремонно залізла під ковдру і, погрозливо пообіцявши: "А зараз ми влаштуємо тобі, хлоп'яку, іспит: подивимось, на що здатне молоде покоління хахалів", справді заходилася його "іспитувати".

Це була виснажлива, і водночас неповторна у своїй інтимності, ніч. Миньові й досі чи то привиджується, чи примарюється тіло цієї занадто літньої, як йому тоді здавалося, але дуже привабливої жінки — пружне, м'язисте, і водночас дивовижно податливе, здатне відгукуватися на кожен порух чоловіка, кожне його жадання; а ще — її шепіт, запах її напарфумованих грудей.

Та найцікавіше сталося згодом. Десь о восьмій ранку Діана розбудила свого коханця-робітника і наказала швидко одягатися. Вирішивши, що вона чекає повернення чоловіка, Миньо по-солдатському вдягнувся і вже хотів було залишати цю привітну оселю, проте господиня зупинила його:

"Не так борзо, хлоп'яку. На кухні — яєчня з ковбасою і склянка вина, які ти чесно заробив".

А, поки він снідав, господиня поклала перед ним зіжмаканий конверт з виведеною на ньому жіночим почерком поштовою адресою.

"У конверті гроші на дорогу і записка, яку ти передаси моїй племінниці. Знайдеш її за адресою на конверті. Двадцять два роки, дівка в соку, як я – колись, у глибокій молодості; одне слово, все при ній; батька нема, родичів близьких нема, мати при смерті. Тож чого тобі ще треба, хлоп'яку? Знаходь її, одружуйся і живи. Кращої жінки, щоб отак, як вона — з хатою, короною і садом, тобі все одно не знайти. Сама б тебе притримала при собі, але ж, бачиш, розійшлися ми з тобою вже навіть не в літах, а в цілих епохах. Але перший урок кохання я тобі, вважай, дала, далі імпровізуй, Ірені це подобається, — загадково всміхнулася Діана, підштовхуючи його до дверей. — Електричка відходить о десятій, до Козятина; далі, до Крижачків — годину автобусом; а там розпитаєш".

"А якщо раптом вона?.." — засумнівався був Миньо, пам'ятаючи, що якоїсь особливої приязні у дівчат він ніколи не викликав.

"... Що Ірена вже давно не дівчина, і не з тобою п'ятим переспить? – розсміялася Діана. – У цьому, хлоп'яку, можеш не сумніватися. Як і в усьому іншому, про що я тобі вже розповідала. Майже два роки вона прожила тут, у мене, квартиранткою, і спала на

тому ж ліжку, на якому спали ми з тобою. Хлопців і зрілих чоловіків, які сюди приходили, ми завжди тихо-мирно ділили, але ніколи одна в одної не відбивали. Одне слово, їдь. У Києві ти довго не протримаєшся: або заріжуть десь під тином за заробленого тобою червонця, або посадять. А там, у Крижачках, ти будеш під надійним наглядом. Тільки ж обов'язково доїдь, бо я вже й телеграму вчора дала, щоб зустрічала тебе".

"Почекайте, ви сказали "Крижачки". Та це ж майже сусіднє село! Я ж родом із Спокутів!"

"Особисто мені абсолютно байдуже, звідки ти родом, але Ірена теж визнала в тобі земляка, саме тому одразу ж і погодилася. Навіть прізвище твоє Ірені нібито знайоме".

* * *

...З присадибного пагорба Ірена бачила, як до зупинки, що в центрі села, підійшов автобус, і чекала свого жениха на стежці, біля підніжжя пагорба.

"Я, звичайно ж, уявляла тебе іншим, і взагалі, геть усе уявляла собі по-іншому, — не приховуючи розчарування, мовила Ірена, одразу ж, без будь-якого вступу і вітань-розпитувань, беручи Миня попід руку, — але що вдієш, часи такі, що вибирати не доводиться. Проте жити будемо в твоєму селі, в Спокутах, де мене мало хто знає".

Матері вдома не було, вона лежала в районній лікарні, тому вже за кілька хвилин, не даючи змоги Миньові відпочити після дороги, Ірена похапливо роздягала його.

"Не так борзо, хлоп'яку", — остудила його дівчина, коли, ледь опинившись у ліжку, Миньо гарячково накинувся на неї. Це вона могла дозволяти собі поспішати, а він повинен був прислухатися до кожного її подиху і насолоджуватися її тілом.

"Занадто вже знайомі слова", — не втримався Миньо; тіло в Ірени й справді було прекрасним. Геть усе, крім бляклого, з грубувато невиразними рисами, прищувато-плямистого обличчя.

"Від Діани почув? — лиш на мить завмерла дівчина, розправляючись з його плавками. — Як вона тобі в ліжку?" — знову взялася за свою справу.

"Та нібито ж нічого, так собі".

"Ну, не кажи, — підбадьорливо розсміялася Ірена, — дечому я все ж таки навчила її, нехай навіть і на старості літ цієї дурепи. От тільки навіщо вона, стара корова, навіть оці слова мої: "не так борзо, хлоп'яку" перейняла, — цього я не розумію!".

3

... Сам Миньо вже навіть не пригадував, коли його востаннє запрошували на гуляння, хоча в останні роки існування колгоспу був його комірником, а з такою людиною на селі завжди хотів знатися кожен.

Так воно, власне, й велося, поки до Миньківського в селі комірникував Петро Савватій. Але по тому, як Савватій помер і комірником призначили Мирона Миновича, інтерес до дружби з комірником у спокутян згас: бо й справді, що у Миня випросиш і на що розживешся? Не те що не дасть, але й не пообіцяє. Навіть те, що належало тобі одержати, видає так, нібито останню сорочку з себе знімає, й обов'язково обважить або не додасть. І не тому, що душа за громадське болить, а з пожадливості, із природної

потреби хоч на маковій зернині — а вигадати.

Миньо підводить голову, і вже без бінокля яструбино оглядає долину.

"Перед ким випинаєшся, дурню?! – все ще не міг пробачити Городнюкові, бо ніколи й нікому не пробачав навіть натяку на бодай якийсь там вияв щедрості. – Ради чого? Щоб Канюку клишоногого ублажити, чи напоїти Васюка? Та він же ще з Різдва не очуняв, гить-тіть-тіть!"

Миньо в'їдливо посміхнувся, швидше за звичкою, ніж із потреби, почухав, просунувши руку між гудзиками, запалі груди, і раптом натрапив поглядом на довготелесу постать, що зринула на схилі гори. "Юрик! – вражено мовив собі, перш ніж устиг дотягтися до бінокля. – Та ж таки Юрик, гить-тіть-тіть!.. Знову він! А чого, якого дідька преться сюди? – непокоївся. – Та відомо ж, чого: знову щось випрошуватиме. Здала ж видко, що проситиме! Знати б тільки, що саме".

Миньо загорнув бінокль у ганчірку, швиденько відніс його до клуні і повернувся на лавку. Відтепер хати в долині бачилися йому, мов у вранішньому тумані, та й то лише найближчі. Але Юрика він бачить добре. Ось той уже біля яблуньки-дички, ось наближається до вярка... "А таки щось проситиме. Звісно, що знову позичатиме, гить-тіть-тіть! Задарма, аби лиш про здоров'я запитати, на таку гору не попреться!"

Людей Миньо недолюбливав саме за їх здатність позичати. Міг пробачити людині будь – який гріх, тільки не цей, тому що не бажав, просто психологічно не міг позичати — ніколи і нікому. Навіть голки. Бо що таке позичати – як не віддати у чужі руки? Віддати, а потім бідкатися: поверне чи не поверне, побачиш ти ще свою річ, чи доведеться справляти нову, тому що твою не повернули, або повернули мотлох, тріски, дві шпиці замість колеса?

Отож Миньо наперед знав, що не позичить, і той, хто зрідка наважувався щось там випрошувати у нього, теж знав це. На селі не було людини скареднішої, ніж Миньо, та все одно час від часу потреба гнала людей до нього, бо в домашніх коморах його було все, що тільки могло знадобитися селянинові.

Туди, у дві великі комори, та до майстерні Миня, було запхано усю майстрову спадщину його батьків, дідів, трьох дядьків і бездітного двоюрідного брата Мині, кращого теслі на селі, що два роки тому зоп'яну втопився у річці. Кожен із них тримався якогось ремесла, і сталося так, що з часом увесь інструмент і різноманітні вироби їхні перемандрували сюди, на Дику Гору, приєднавшись до того, що було накрадено в колгоспі самим Миньом; і все це — під амбарні замки, на гниття й іржавіння.

Сам Миньо не мав хисту ні до чого, тому скарбом своїм користувався дуже рідко; але ще рідше дозволяв користуватися іншим, й у самому проханні позичити завжди вбачав підступність. Бо хтозна, чи потрібна насправді прохачеві ця річ, а якщо й потрібна, то для чого (хто й з якого дива скаже тобі правду?!), а головне, чи поверне?

Як би там не було, а Миньо умів і любив відмовляти; та що там, оце вміння відмовляти людині в чомусь возведено було в нього в культ, у високе мистецтво, у душевну насолоду. Бо що таке відмовити людині в чомусь такому, що їй дуже потрібне

зараз і чого вона в тебе випрошує, — як не продемонструвати свою зверхність, свою владу над нею?!

Оте своє коротке, як постріл, і містке, як філософська концепція, як закодований у двох звуках світоглядний принцип, "ма'" — він ніколи не випалював одразу, а спочатку довго розпитував, навіщо ця річ знадобилася прохачеві, потім довго, вголос, розмірковував над тим, що, мовляв, скільки всього не май коло хати, все одно чогось та бракуватиме; пригадував, у кого на селі бачив подібну річ, і навіть радив, як би то краще підступитися до того володаря речі, аби врешті-решт випросити...

Аж тоді, запудривши прохачеві мізки, словесно виснаживши його і буквально вимотавши йому душу, розводив руками і, звівши до перенісся майже по-азіатському розкосі очі, що завжди дивилися кожне в свій бік, казав, приміром: " Дак, де ж її, коси цієї, в дідька, візьмеш ?! Ма' коси, гить-тіть-тіть, ма'!..."

А потім ще йшов і йшов услід за гостем, жалкуючи та бідкаючись, що коси ж таки справді нема, а то ж дав би, бо для сусіда, та ще й мало не родича, чого-чого, а такого добра не пожалкував би. Але ж, ото біда, ма' в нього тієї речі, ма'!... І, що найдивовижніше, поступово й сам починав вірити, що не має тієї клятої коси (хоча їх там, у клунях, зо три іржавіло), а, якби мав, то, ясна річ, позичив би, про що мова?!

4

Зобіду Миньо спустився з Дикої гори, і стежкою, що в'юнилася левадами, почвалав собі до садиби ветеринара Ілька Крамника. Вже у самій ході Миньовій, зумисне уповільненій, вайлуватій, пройнятій такою утомою, якої за весь вік не зазнавало його тіло, проявлялася збайдужілість до землі, якою ступав, людей, до яких ішов, і до всіх тих слів, які мав почути від них і які неминуче мовить він сам.

Добувшись пагорба, за яким починався Крамників садок, Миньо сідає біля криниці, ставить на лавку коло себе пляшку слив'янки та прискіпливо оглядає спочатку тин, яким огорожено криницю, потім лавку, на якій сидить, і все це з такою цікавістю і навіть з подивом, наче бачить їх уперше, чи не може збагнути, хто тут порядкує.

" Таки без бога в голові чоловік... - подумав про Ілька. — Бозна де та криниця, сам чи й раз на рік витягне з неї відерце, бо своя копанка у дворі, а все одно мозолиться біля неї. Для кого старається, гить-тіть-тіть?! Або піде, дурінь, півдня промарудиться біля чиеїсь корови і навіть карбованця за труди свої не візьме. " У мене принцип такий, — каже. - Коли йдеться не про колгоспну, а про людську худобу, гроші — тільки на ліки. Або оце у Гірняка кабанчика кастрував, і навіть келишка горілки не випив, хоч усі знають, що не святий. На роботі, бач, не п'є. Принцип! Дурний піп, дурна його й молитва. Маючи диплом ветеринара, я жив би, як король!"

Миньо зсуває на бік засмальцьований дашок картуза і, примружуючи запліснявілі очі, задивляється на сонце: " Чого ото пражеш, нехрещене? Стовбичиш над горою, і пражеш?..". І, дивлячись на світило, ще довго кліпає, сподіваючись, що воно тут-таки щезне з-перед очей.

Перейти через садок Миньові вже ліньки, а вертатися додому не міг: давно слід було обмізкувати з Крамником " політику моменту" — вираз цей лишився йому у

спадок від давньої науки, яку здобував на курсах бригадирів, й означав він, що знову говоритимуть про те, як йому, Миньові, підступитися до посади бригадира чи якоїсь іншої, але "належної".

Після дев'ятого класу Миньо подався був до містечка, щоб навчатися в профтехучилищі, але вже за два місяці повернувся назад, і знову попросився до школи. І в його рідних Спокутах так ніхто й не дізнався до пуття, що ж там, в училищі, сталося такого, що відбило у Миня бажання навчатися далі, тому що на всі запитання він відповідав, наче останніми патронами відстрілювався: "Без такої науки як-небудь обійдусь"..

Перепробувавши його на різних роботах, голова врешті-решт дав Миньові чи не єдиного в колгоспі воза та пару коней і сказав: "Давно збирався відродити в господарстві посаду їздового, бо техніка - технікою, а пара коней в господарстві ніколи не завадять. Й оскільки в армію тебе поки що не беруть, сам ти берися за віжки".

І був уражений тим, як Миньо втішився своєму новому призначенню. Тепер він, бач, мав своїх коней і свого воза! Від самої природи своєї ледащо з ледащ, Миньо почувався на безтарці так, нібито йому довірили водити президентського "ролс-ройса". До того ж, виявилось, що за возом і їздовим у селі справді давно засумували: тому щось із садиби вивезти, іншому щось привезти, а того зустріти на трасі за два кілометри від села... Причому за кожним із цих прохань - нагальна людська потреба, за кожним - щира, аж до приниження, вдячність, і, звичайно ж, випивка при непоганій закускі, та ще й честь і...повага.

Навіть на заняття у вечірній школі він приїжджав на персональній безтарці, мов на крутому БМВ. Відчувши його гонор, директор школи, який завжди вважав себе витонченим психологом та знавцем селянської душі, не раз запитував себе і людей: " У якому це, в дідька, світі, безсумнівно, ним самим у фантазіях витвореному, цей парубійко живе?! Це ж треба так по-біблійному вдовольнятися тим щонайменшим і ницішим, чого ти досяг і що маєш!".

Мабуть, Миньо так і залишився б до кінця днів своїх "при громадському возі", якби ж то комусь там із правління не спало на думку послати його на курси бригадирів. Тільки тому й послати, що прийшла рознарядка, а знали, що роботи від Миня все одно не чекай: або десь на громадських підробітках, або куняє собі на возі і, куди не пошли його, — що богачеві по смерть. Й ось тут психоаналітична теорія директора школи дала несподівану тріщину. Виявляється, що, мабуть, тільки Миньо ладен був сприймати зарахування на ці двомісячні бригадирські курси так, як хтось інший із його ровесників міг би сприйняти хіба що зарахування до загону космонавтів.

Повернувшись із тих курсів, про які, як і про самого курсанта, у правлінні, в косовичній гарячці, просто встигли забути, Миньо з місяць ходив селом у білому креповому костюмі і в дешевенькому жовтому, на моряцький схожому, кашкеті, та щодня навідувався до контори, або брався до райцентру чи й до сусідніх сіл, — усе шукав "соответствующей своєму образованию руководящей" роботи, але врешті-решт змушений був погодитись на те, що пропонували - піти обліковцем на ферму. Однак

пішов ображений, із затаєною злістю й усвідомленням того, що його нахабно ошукано.

І де б він потім не працював: обліковцем, заправником пального, вагарем, завклубом, чередником, нічним сторожем, знову обліковцем і знову заправником, — довго ніде не затримувався, бо, зрештою, яку б дірку у колгоспному штаті ним не затикали, він усюди залишався збайдужілим і недбалим, заздрісно поглядаючи на кожного, хто справді перебував на тій "соответствующей, руководящей": "Одородбло ж, — казав, — а бач, по президіях!". А потім, несподівано для всіх, він подав документи до сільгоспакадемії. І всі були вражені, дізнавшись, що, на хвилі нової лінії партії, згідно з якою, на агрономів мали вчитися тільки ті, хто вже пройшов гарт сільською працею, і має відповідний стаж, Миня прийняли до вузу з самими лише "натягнутими" трійками на вступних іспитах.

5

Ще якийсь час посидівши отак, проти сонця, Миньо звернув погляд на пляшку, тяжко зітхнув, мовби відривав від рота останній шмат, але все ж таки засунув її у кишеню штанів. Одного разу він спробував схитрувати: заховав пляшку тут-таки, біля криниці, у кущах терну, але прогадав, тому розмови з Ільком не вийшло. Крамник наче підгледів те все, бо зневажливо хлюпнув на нього насмішкуватим поглядом, і на звичне Миньове: "Політика моменту така, що бригадир огородньої на пенсію виходить...", несподівано одказав: "А вам, Мироне Миновичу, що з того?! Вас, он, кажуть, й од комори звільнятимуть, бо й там ладу нема". І подався до сараю, поїти корову.

Відтоді, як не жаль було Миньові слив'янки – Крамник просто не вартий був цього святого напою! – плашку до його хати він усе ж таки доносив. Як не-як, а Крамник — сільський спеціаліст, і завжди треться біля начальства, отже "має слово". Саме через це його "слово" Миньо змушений був прощати Крамнику все, навіть чутку про "звільнення од комори".

Ось і зараз, дочекавшись Крамника – літнього приземкуватого чолові'ягу, з багряним гіпертонічним обличчям та помітно викривленим носом, — і випивши з ним на столику під вишнею перший келишок сливовиці, Миньо, як завжди, почав з "політики моменту".

— Воно, Ільку Федоровичу, як не крути, а політика моменту така, що в нашому колективному сільському підприємстві, в КСП тобто, як тепер заведено називати колишній колгосп, вважай, налічествує вакансія.

— Вважай, що вже налічествує, — підкинув поліно у вогонь Крамник, туди-сюди зиркаючи своїми злодійкуватими очима. Говорячи з Миньківським, він завжди вживав його ж таки слівця, і Миньо ніяк не міг позбутися підозри, що ветеринар знущається з нього. – Кожен старий чоловік колись та виходить на пенсію – така вона, оця ваша "політика моменту".

Миньо й цього разу стурбовано зиркнув на Крамника, але той лише посіпав, за звичкою, кінчик носа і, глянувши на Миня невинними, вічно червоними очима, підсунув до себе пляшку. Він чомусь ніколи не відмовлявся од того, що пропонував Миньо, і спустошував пляшки з особливою насолодою, неначе з помсти за його

скарєдність...

— І кого, приміром, голова КСП має на приміті? - похмуро запитав Миньо, вважаючи, що за слив'янку вже час розраховуватися.

— Та, бач, думає, приглядається. Може, когось із райцентру запросить, із дипломом. Хоча навіщо нам оті, з дипломами, — вже явно підігрував Миньові, підлаштовуючись під його настрій, — як у нас, он, є свої люди, котрі і мають за плечима кілька курсів сільгоспакадемії, і дідько знає відколи при керівному складі ходять, та й господарники тямущі, — остаточно увіходить у роль Ілько.

Вдаючи з себе вкрай обуреного "думальниками з правління КСП", він виповнює свій келишок і, забувши про Миня, одразу спорожнює.

— А й справді, чого шукати по тих містах? Кого вони там зараз знайдуть такого, щоб до сільської роботи був придатний? - розпачливо похитує головою Миньо.

— Ну, от візьмімо хоча б вас, Мироне Миновичу, — підступно провадив своєї ветлікар. - На всіх ділянках господарства були? Були. Освіта теж... ну, скажімо так, майже підходяща? Вважай, підходяща, бо ж і на курсах бригадирів, і майже три роки десь там по академіях столичних училися... Та й батько ваш усе життя колгоспові віддав, ото ж, із якого боку не глянь, а виходить, що ви — наша, селянська кістка...

При згадці про батька, Миньом аж пересіпнуло: "Вважай, що організовував спокутський колгосп, на ноги його ставив, а так і пробув усе життя різноробом, дуринь старий, гить-тіть-тіть!". Проте вголос не мовив нічого. Від заснування, то від заснування. Як згадати про це, де і коли треба, то, може, щось і вродить.

— З дипломом сюди чи піде хтось, чи не піде, а якщо й пришлють когось - довго не втримається, гить-тіть-тіть! - Погляд Минів крижаніє, а голос стає хрипким, мов після триденного весілля. - А якщо й спробує втриматися, то... виживемо, до дідька, з села, хай іде собі, звідки прийшов. Бо таки брехня - виживемо! — додав уже впевненіше. — Політика моменту така, що треба спиратися на власні кадри. На власні! - грюкнув волосатим кулацюгою по столу. Але ти, Ільку, все ж таки не крути, а чесно скажи, бо ж ти все знаєш: кого з наших можуть призначити?

— Дмитра Бражника, — ні на мить не замислюючись, каже Крамник, і вже не відводить погляду, як раніше, а безсоромно дивиться просто Миньові у вічі. З цими словами він немовби аж враз потверезішав. І Миньо теж розуміє: цього разу він таки сказав правду. - А що... чоловік роботящий, непитущий, молодий. Та й у технікумі вчиться, на заочному. Отака вона, виходить, "політика моменту".

— Але ж у нього ні досвіду, ні бажання працювати на цій грішній землі.

— Тому й кажу: якщо мова зайде про вас, Мироне Миновичу, я свою думку висловлю. Що думаю, те й мовлю, щоб по справедливості, як є...

Миньо з хвилину стояв напроти свого співбесідника з налитими кров'ю очима, і, ледве стримавшись, щоб не вчепитися зашкарубленими пальцями йому в горлянку, проричав:

— "Щоб по справедливості", кажеш? Ну-ну... Перевішати б вас отут усіх, та випалити це кляте село дощенту, щоб отак уже - всім, та по справедливості, гить-тіть-

тіть!..